

YENİ SOSYAL GÜVENLİK

DÜZENLEMELERİ

VE

TÜRKİYE KAMU-SEN'İN

BAKIŞI

**TÜRKİYE KAMU-SEN
ARAŞTIRMA GELİŞTİRME MERKEZİ**

ANKARA

ÖNSÖZ

Sosyal güvenlik, toplumsal hayatımızın en önemli yapı taşlarından biridir. Toplumun tüm fertlerinin gelecek kaygısı taşımadan yaşlılık, hastalık, sakatlık ve işsizlik gibi durumlarda, mensubu olduğu devleti tarafından korunup gözetilmesi ve güvence altına alınması, o devletin vatandaşına verdiği değeri ortaya koyması açısından önemlidir.

“İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” yaklaşımı içinde olan bir devletin vatandaşına müşteri muamelesi yapması düşünülemez. Kendisine müşteri muamelesi yapılan vatandaşın ise devlete tüccar gözüyle bakması kaçınılmazdır. Müşteri satıcı ilişkisinde karşılıklı menfaatler söz konusu iken; devlet vatandaş ilişkisinde karşılıklı hoş görü, sadakat ve fedakarlık vardır.

Bu nedenle sosyal güvenliği alınıp satılan bir ticari maldan çok; devletin vatandaşına sağladığı bir hizmet olarak görmek ve bu ilişkinin içinde sosyal devlet olmanın temel prensiplerini aramak gerekmektedir.

Ancak; özellikle sağlık hizmetlerini özel sektörün insafına terk etmeyi, sosyal güvenlik kesintilerini artırırken, vatandaşa sağlanan hizmetleri kısmayı ve katılım payı karşılığında hizmet vermeyi amaçlayan yeni sosyal güvenlik kanunu, devlet vatandaş ilişkisini, satıcı müşteri ilişkisine dönüştürecektir.

Hayatımızın tamamını ve toplumumuzun geleceğini yakından ilgilendiren bir tasarının TBMM’de birkaç gün içinde görüşülerek, bir oldu bitti içinde kanunlaşması, tasarının sahiplerinin konuya ne denli sığ yaklaştığının ispatıdır.

Bu kanunun asıl yıkıcı etkileri gelecek nesillerimiz üzerinde daha ağır hissedilecektir. Bu nedenle bu kanunu hazırlayanları, çocuklarımız bizlerden daha çok hatırlayacaklardır. Bilinmelidir ki; gelecek nesiller bu kanunu çıkaranları hiç de hoş hatırlamayacaklardır.

BİRCAN AKYILDIZ

**TÜRKİYE KAMU-SEN
GENEL BAŞKANI**

GİRİŞ

Uzun zamandan beri tartışılan ‘‘Sosyal Güvenlik Reformu’’ kanunlarının en ˆnemlileri olan Sosyal Güvenlik Kurumu ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları, sosyal tarafların bütün itirazlarına rağmen yasalaştı.

Kanunlarla getirilen yeni sistem, bir geçiş süreci içerdiğinden, kanunun getirdikleri ve gtrdkleri hakkında toplumumuzda belirgin bir fikir oluşmadı. Sosyal tarafların yıllar içinde emekli maaşlarının azalacağı, prim yükünün artmasından dolayı memur maaşlarının düşeceği gibi itirazları yanında karşıt fikirdekiler, kamuoyunda oluşan bilgi kirliliğinden faydalanarak bu durumun söz konusu olmadığını iddia edebildiler. Tartışmalar bu Şekilde olunca da toplumumuz yeni sistem hakkında tam bir fikre sahip olamadı. Kısacası toplumumuzun kafası karıştı.

Türkiye Kamu-Sen olarak bizler de yeni sistemin kazanılmış hakları gerileteceği, ˆzellikle memurlarla ilgili son derece olumsuz hükümler içerdiği ve ‘‘sosyal devlet’’ ilkesini zaafa uğratacağı gerekçeleriyle bu yasanın çıkmaması için mücadele ettik.

Cumhurbaşkanımızın Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu veto gerekçelerinin de aynı kaygıları içermesi, Türkiye Kamu-Sen’in bu konuda ne denli haklı olduğunu ortaya koydu.

Ancak kamuoyunda yürütülen yanlış bilgilendirme ve bilgi karartma kampanyası sonucunda, arzu ettiğimiz toplumsal desteği arkamızda bulamadık. Tüm değişiklik ˆnerileri ve itirazlarımıza ve cumhurbaşkanımızın yasayı bir kez daha görüşülmek üzere meclise iade etmesine rağmen, tasarı meclis genel kurulunda hiç değiştirilmeden kabul edilerek, yasalaştı.

Yine de içinde bulunduğumuz durum, geri dönülemez değildir. Yetkililer kanundaki sakıncalı maddeleri her zaman düzeltme imkanına sahiptir. Siyasileri bu değişikliğe sevk etmek için ise etkili bir toplumsal bilinç ve ortak hareket etme zorunluluğu vardır.

Bu nedenle ˆncelikli olarak, yeni sistemin getirdiği yenilikleri ve sakıncalı yönlerini topluma bildirmek gerektiği düşüncesiyle hazırlanan bu kitapçıkla; kanunun hayatımızı nasıl değiştireceği yolunda merak edilen bir çok konuya açıklık getirilmiştir.

Kitapçığın ilk bölümü, yeni sistem hakkında merak edilen ve tam anlaşılamayan konuları, ikinci bölümü Türkiye Kamu-Sen’in kanun hakkındaki çekincelerini ortaya koymaktadır. Kitapçığın nc bölümünde ise Cumhurbaşkanımızın Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu vetosunun genel gerekçesi yer almaktadır.

Bu kitapçıkla, toplumumuzda oluşan yanlış izlenimin kırılarak, sağlanacak destekle kanun yürürlüğe girmeden ˆnce yasada bulunan çekinceli maddelerin düzeltilmesi ve Anayasamızda yer bulan ‘‘sosyal devlet’’ ilkesinin zaafa uğratılmasının ˆnne geçilmesi amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ DURUMU

Ülkemizde memurlar ve diğer kamu görevlileri 5434 sayılı T.C.emekli Sandığı Kanunu, işçiler 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, bağımsız çalışanlar 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu (Bağ-Kur) çatısı altında sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmıştır.

2006 yılı sonuna kadar ülkemizde üç büyük sosyal güvenlik kurumu olan SSK, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur faaliyet göstermeye devam edecektir.

2007 yılından itibaren ise yeni yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte bu üç kurum tek çatı altında birleşerek Sosyal Güvenlik Kurumu adını alacaktır.

Tüm çalışanlar, Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlı olacaktır. Prim oranları, prime esas kazanç, emekli aylığı bağlama oranları ve hizmet sunumu herkes için aynı olacak; mevcut farklılıklar ortadan kaldırılmaya, sosyal güvenlik sisteminde norm ve standart birliği sağlanmaya çalışılacaktır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu olan kurumun merkezi Ankara'dadır. Kurum, faaliyetleri ile ilgili olarak Sayıştay'ın denetimine tabi kılınmıştır.

Kurum,

- a) Ulusal kalkınma strateji ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- b) Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak,
- c) Sosyal güvenliğe ilişkin konularda; uluslar arası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslar arası kuruluşlar ile işbirliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslar arası antlaşmaları uygulamak,
- d) Sosyal güvenlik alanında, kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak,
- e) Bu kanun ve diğer kanunlar ile kuruma verilen görevleri yapmak ile görevlendirilmiştir.

PRİME ESAS KAZANÇ

Şu anda memurlar ve diğer kamu görevlilerinin derece aylık ve ücret tutarları, ek gösterge tutarları, taban aylığı tutarı, kıdem aylığı tutarı, özel hizmet tazminatının ek gösterge karşılığına denk gelen tutarları toplamı üzerinden %16 oranında emekli keseneği çalışan payı olarak kesilir. Bu kalemlerin dışında kalan ikramiye, döner sermaye, makam, görev, temsil, denge tazminatı gibi ödemeler ile sosyal yardımlar kesinti kapsamı dışında tutulmaktadır.

Yeni sisteme göre ise memur ve diğer kamu görevlilerine yapılan sosyal yardımlar dışında kalan tüm ödemeler alt ve üst sınır aşılmamak kaydıyla %14 oranında (%9 Emeklilik Sigortası, %5 Genel Sağlık Sigortası) kesintiye tabi tutulacaktır. Sosyal Güvenlik Primine esas kazancın alt sınırı asgari ücret, üst sınırı ise asgari ücretin 6,5 katıdır. Bu rakamın üstünde kalan tutarlar prime esas kazançta dahil olmayacak, dolayısıyla emekli maaşı hesaplanırken hiçbir surette dikkate alınmayacaktır.

Ayrıca, işletmelerin döner sermaye gelirlerinden pay alan çalışanların, ait olduğu ay içinde ödenen döner sermaye gelirlerinin en yüksek devlet memuru maaşının % 200'e kadar olan kısmı da prime esas kazançta dahil edilecek ve bu tutardan da % 14 oranında prim kesilerek, emekli maaşı hesabına dahil edilecektir.

Yeni sistem ile kamuda çalışanlar için prime esas kazanç tanımının değiştirilerek, tüm ek ödeme ve ikramiyelerin de prime esas kazançta dahil edilmesi, kamu çalışanlarından yapılacak sosyal güvenlik kesintisinin neredeyse iki katına çıkması anlamı taşımaktadır. Buna göre kamu çalışanlarının büyük bir çoğunluğunun sosyal güvenlik primlerinin artması sonucunda, kanun yürürlüğe girdiği anda ücretlerinde 30-300 YTL arasında azalma meydana gelecektir.

Ancak kanunun geçici maddelerinde prim artışlarından kaynaklanan zararın 2 yıl süre ile kurum tarafından karşılanacağı, prim artışlarının kanunun yürürlüğe girmesinin üstünden 2 yıl geçtikten sonra memur maaşlarına yansıtacağı belirtilmiştir.

Aşağıdaki örnek tablolarda yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte bazı unvanlardaki memurların ödeyecekleri sosyal güvenlik prim artışları gösterilmiştir:

8/1 DİŞ HEKİMİ

	Mevcut Durum	Yeni Yasaya Göre	Fark
Toplam Brüt Kazanç	1108,21	1108,21	
Emekli Keseneği Matrahı	773,89	1108,21	
Sosyal Güvenlik Kesintisi	123,82	155,15	+31,33

2/2 MÜHENDİS

	Mevcut Durum	Yeni Yasaya Göre	Fark
Toplam Brüt Kazanç	1668,40	1668,40	
Emekli Keseneği Matrahı	1010,60	1668,40	
Sosyal Güvenlik Kesintisi	161,70	233,58	+71,88

6/1 MEMUR

	Mevcut Durum	Yeni Yasaya Göre	Fark
Toplam Brüt Kazanç	1089,02	1089,02	
Emekli Keseneği Matrahı	741,90	1089,02	
Sosyal Güvenlik Kesintisi	118,71	152,46	+33,75

5434 SAYILI EMEKLİ SANDIĞI KANUNUNA GÖRE EMEKLİ AYLIĞI BAĞLANMASI VE HESAPLANMASI

Yeni sistem hayata geçene kadar emekli aylığı bağlanması gereken iştirakçilerin, görevlerinden ayrıldıkları tarihte, emekli keseneğine esas aylığı veya ücretleri tutarı ile bu tarihe kadar kazanmış oldukları fiili ve itibari hizmet müddetleri toplamı üzerinden aylık bağlanmaya devam edecektir.

Emekli, adi malullük ve vazife malullüğü aylıklarının hesaplanmasında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 43.maddesinde yer alan gösterge tablosu ve Personel Kanunlarındaki ek gösterge, taban aylığı ve kıdem aylığı ile özel hizmet tazminatının ek göstergelere göre % 40'ından aşağı olmamak üzere tekabül eden miktarı esas alınır.

Bu miktar üzerinden her yıl Bütçe Kanununda tespit edilen katsayı ile çarpılması sonucunda bulunacak tutarın fiili ve itibari hizmet toplamı 25 yıl olanlara %75'i, 25 yıldan az olanlara her tam yıl için %1 eksigi, fazla olanlara da her tam yıl için %1 fazlası üzerinden bağlanır. Fiili ve itibari hizmet toplamındaki ay kesirleri tam ay sayılır. Yıl kesirlerinin her ayı için emekli aylığı bağlanmasına esas aylık tutarının %1'inin 12'de biri emekli aylığına ayrıca eklenir.

Özel hizmet tazminatı en yüksek devlet memurunun aylık gösterge ve ek gösterge toplamalarının katsayı ile çarpımının, kişinin ek göstergesine göre belirli orana göre hesaplanır. Emekli aylığı hesaplaması formülü aşağıda verilmiştir.

(Aylık Gösterge + Ek gösterge) x Katsayı (0,04265)	=	A
1000 x Taban Aylığı Katsayısı (0,53377)	=	B
20 x Kıdem yılı x Katsayı (0,04265)	=	C
Özel Hizmet Tazminatı	=	D
Emekli aylığı bağlanmasına esas aylık (EABEA)	=	A + B + C + D
Emekli Aylığı = EABEA x % (50 + hizmet yılı)	=	E
Makam Göstergesi x Katsayı	=	F
(Temsil Göstergesi veya Görev Göstergesi) x Katsayı	=	G
Ödenecek Aylık	=	E + F + G

Aylık bağlamaya esas gösterge tablosu aşağıda verilmektedir. Bu gösterge tablosu yeni sistemde de kullanılmaya devam edecektir.

	K	A	D	E	M	E	L	E	R
Dereceler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1320	1380	1440	1500					
2	1155	1210	1265	1320	1380	1440			
3	1020	1065	1110	1155	1210	1265	1320	1380	
4	915	950	985	1020	1065	1110	1155	1210	1265
5	835	865	895	915	950	985	1020	1065	1110
6	760	785	810	835	865	895	915	950	985
7	705	720	740	760	785	810	835	865	895
8	660	675	690	705	720	740	760	785	810
9	620	630	645	660	675	690	705	720	740
10	590	600	610	620	630	645	660	675	690
11	560	570	580	590	600	610	620	630	645
12	545	550	555	560	570	580	590	600	610
13	530	535	540	545	550	555	560	570	580
14	515	520	525	530	535	540	545	550	555
15	500	505	510	515	520	525	530	535	540

Özel hizmet tazminatı hesaplanması ise şu şekildedir.

	1500 + 8000	=	9.500.-
Ek gösterge	9500 x Katsayı (0,04265)	=	405,18.-
0 - 2200'e kadar	405,18 x % 40	=	162,07.-
2200 - 3600 arası	405,18 x % 70	=	283,63.-
3600 - 4800 arası	405,18 x %130	=	526,73.-
4800 - 6400 arası	405,18 x %150	=	607,77.-
6400 - 7600 arası	405,18 x %180	=	729,32.-
7600 - 8400 arası	405,18 x %200	=	810,36.-
8400'den yukarısı	405,18 x %240	=	972,43.-

YENİ KANUNDA EMEKLİ AYLIĞI BAĞLAMA ORANLARI

Halen 25 yıl çalışan bir kimse için yıllık ortalama aylık bağlama oranı Emekli Sandığı iştirakçileri için yüzde 3, SSK ve Bağ-Kur iştirakçileri için de yüzde 2,6 olarak uygulanmaktadır.

Yeni kanunda emekli aylığı bağlama oranı, sigortalının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi geçen toplam prim ödeme gün sayısının her 360 günü için 2015 yılı sonuna kadar yüzde 2,5, 2016 yılı başından itibaren ise yüzde 2 olarak uygulanacaktır. Bu hesaplamada 360 günden eksik süreler orantılı olarak dikkate alınacaktır. Ancak aylık bağlama oranı hiçbir şekilde yüzde 90'ı geçemeyecektir.

ŞU ANDA ÇALIŞANLARIN DURUMU

Şu anda herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olarak çalışanlar, daha önce olduğu gibi özel sektörde çalışıyorsa 7 bin gün; kamuda 9 bin gün prim ödemek kaydıyla ve şu anda geçerli olan yaş şartlarını tamamladıklarında emekli olmaya hak kazanacaklardır. Başka bir ifadeyle şu anda çalışanların emekli olabilmeleri için prim ödeme gün sayısının ve yaş sınırının artması söz konusu değildir.

Ancak; emeklilik aylığı bağlama oranları dolayısıyla da hak edecekleri emeklilik aylıkları miktarı değişecektir. Şu anda çalışanlar yeni sistem içinde çalıştıkları süre kadar, emeklilik aylığı bağlama oranlarından etkileneceklerdir.

01.01.2007 tarihinden önce işe başlayan ve henüz emekli olmaya hak kazanmamış olan kamu çalışanları, 2007 yılından önceki çalışmaları için 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununda belirtildiği gibi; 2007 ve daha sonraki yıllardaki çalışmalarını ise yeni kanun hükümlerine göre belirlenecek oranlardan ayrı ayrı hesaplanacak tutarlar üzerinden emekli aylığı almaya hak kazanacaklardır.

Aşağıdaki tablo, şu anda çalışanların emekli aylıklarını kolaylıkla hesaplayabilecekleri bir şekilde hazırlanmıştır. Herkes tabloda belirtilen kalemlere kendi durumları ile ilgili rakamları koyarak ileride alacakları emekli maaşını hesaplayabilir.

31.12.2006'ya kadar (Emekli Sandığı Kanunu'ndan hak edilen tutar)	01.01.2007-31.12.2015 arası (Yeni kanunun geçiş sürecinden hak edilen tutar)	01.01.2016 ve sonrası (Yeni kanundan hak edilen tutar)
Ortalama emekli keseneği matrahı x % 3 x çalışılan yıl sayısı	Ortalama brüt kazanç x % 2,5 x çalışılan yıl sayısı	Ortalama brüt kazanç x % 2 x çalışılan yıl sayısı
(A)	(B)	(C)

Emekli Maaşı = A + B + C

31.12.2006'DAN SONRA İLK DEFA İŞE BAŞLAYACAKLAR

01.01.2007'den itibaren ilk defa işe başlayacak olanlar tamamen yeni kanun kapsamında değerlendirileceklerdir.

Yeni sistemde, emekli aylığından yararlanma koşulları, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa sigortalı olanlar için, kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olmak ve en az 9 bin gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şeklinde belirlenmiştir.

Yaş şartı,

- 1) 1.1.2036 ilâ 31.12.2037 tarihleri arasında kadın için 59, erkek için 61,
- 2) 1.1.2038 ilâ 31.12.2039 tarihleri arasında kadın için 60, erkek için 62,
- 3) 1.1.2040 ilâ 31.12.2041 tarihleri arasında kadın için 61, erkek için 63,
- 4) 1.1.2042 ilâ 31.12.2043 tarihleri arasında kadın için 62, erkek için 64,
- 5) 1.1.2044 ilâ 31.12.2045 tarihleri arasında kadın için 63, erkek için 65,
- 6) 1.1.2046 ilâ 31.12.2047 tarihleri arasında kadın için 64, erkek için 65,
- 7) 1.1.2048 tarihinden itibaren ise kadın ve erkek için 65,

olarak uygulanacaktır.

Ayrıca, bu kimseler özel sektörde çalışıyorlarsa emekli olabilmek için gerekli prim ödeme gün sayıları her yıl 100 gün arttırılacaktır. Buna göre 2007'de ilk defa işe başlayacaklar emekli olabilmek için 7100 gün; 2008'de başlayacaklar 7200 gün prim ödemek zorunda kalacaktır. Bu durumda, 2026 yılından itibaren ilk defa sigortalı olacaklar için asgari prim ödeme süresi 9 bin gün olarak uygulanmaya başlanacaktır.

Öte yandan, sigortalılar yukarıda belirtilen yaş hadlerine üç yıl eklenmek ve adlarına en az 5 bin 400 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla da yaşlılık aylığından yararlanabileceklerdir.

Yukarıda belirtilen 5 bin 400 günlük süre, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce malul sayılmayı gerektirecek derecede hastalık veya arızası bulunun ve bu nedenle malullük aylığından yararlanamayan sigortalılar için, en az on beş yıldan beri sigortalı bulunmak

koşulu ile 3 bin 960 gün olarak uygulanacaktır. Bu koşulları taşıyan sigortalılara da yaşlılık aylığı bağlanabilecektir.

Yeni yasa ile getirilen hükümler, emeklilik aylığı bağlama oranlarını azaltmaktadır. Şu anda görev yapmakta olan 1 yıllık kamu görevlisi 9 bin gün prim ödedikten sonra emekli olduğunda, çalışırken aldığı maaşın % 75'i oranında bir emekli maaşına hak kazanmaktadır. Oysa yeni sisteme göre aynı memur emekli olduğunda, brüt maaşının yalnızca % 54,5 ile % 50'si arasında emekli maaşı alabilecektir. Şu anda çalışan, bir yıl kıdemli bir memurun emekli maaşında % 12,5'e varan bir azalma meydana gelecektir.

YTL

	Mevcut Durumda Emekli Olursa	Yeni Yasaya Göre Emekli Olursa	Fark	Değişim (%)
8/1 Dış Hekimi	675	615	-60	-8,9
2/2 Mühendis	1056	926	-130	-12,3
6/1 Memur	670	604	-66	-9,8

EMEKLİ İKRAMİYESİ

Emekli ikramiyesi hesaplamasına esas veriler değişmediğinden emekli ikramiyelerinde de bir değişiklik olmayacaktır.

İkramiye için tazminat aylığı olarak aşağıdaki oranlar uygulanmaktadır; yeni sistemde de aynı oranlar ve göstergeler uygulanmaya devam edecektir. Ek gösterge rakamına göre emekli ikramiyesi hesabında kullanılacak özel hizmet tazminatı oranları aşağıda verilmektedir.

0 - 2200	%40
2200 - 3600	%70
3600 - 4800	%130
4800 - 6400	%150
6400 - 7600	%180
7600 - 8400	%200
8400 ve yukarısı	%240

Buna göre ikramiye hesabı 30 yılı geçmemek üzere şu şekilde hesaplanır;

(Aylık Gösterge + Ek gösterge) x Katsayı (0,04265)	=	A
1000 x Taban Aylığı Katsayısı (0,53377)	=	B
20 x Kıdem yılı x Katsayı (0,04265)	=	C
Özel Hizmet Tazminatı	=	D
(A + B + C + D) x yıl olarak hizmeti (en fazla 30 yıl)	=	Emekli İkramiyesi

EMEKLİ AYLIĞI ALT SINIRI

5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanununun Ek 19.maddesinde yer alan ve kamu görevlisi emeklilerinin maaşlarının alt sınırını belirleyen madde, yeni kanunda yer almamaktadır. Şu anda memurlar için emekli aylığı tabanı “14’üncü derecenin 2’nci kademesi üzerinden 30 fiili hizmet yılı için hesaplanacak emekli aylığı” tutarı kadardır. Yeni sistem ile birlikte memurların emekli aylığı tabanı kaldırılacaktır. Bu da düşük ücret alan memurların emekli olduklarında alacakları emekli maaşlarının son derece düşük kalmasına neden olacaktır.

7. derecenin 5. kademesinde hizmetli olarak görev yapan bir memur bugün 25 yıllık hizmetin ardından emekli olduğunda kendisine alt sınır aylığı olan 591 YTL emekli maaşı bağlanmaktadır. Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra yeni kanuna tabi olarak 25 yıl çalışacak bir hizmetlinin maaşı en fazla 446 YTL olacak, 2016 yılından sonra ise 409 YTL’ ye kadar düşecektir.

GELİR VE AYLIKLARIN ARTIRILMASI

Sigortalıya veya hak sahiplerine yeni sistemden bağlanacak ve her ay peşin olarak ödenecek olan gelir ve aylıklar, her yılın Ocak ve Temmuz ödeme tarihlerinden geçerli olmak üzere, bir önceki altı aylık döneme göre TÜİK tarafından açıklanan en son temel yılı kentsel yerler tüketici fiyat indeksindeki değişim oranı dikkate alınmak suretiyle artırılacaktır.

ŞU ANDA EMEKLİ OLANLARIN DURUMU

Şu anda emekli olanlar ve emekli maaşı almakta olanlar, yeni kanunun emekli aylığı ile ilgili maddelerinden etkilenmeyecek ve emekli aylıklarında herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

EMEKLİ OLUP AYNI ZAMANDA BAŞKA BİR İŞTE ÇALIŞANLARIN DURUMU

Yaşlılık aylığı almakta iken sigortalı olarak yeniden çalışmaya başlayanların yaşlılık aylıkları, çalışmaya başladıkları tarihi takip eden ödeme dönemi başında kesilir. Yaşlılık aylıkları kesilenlerden, bu Kanuna tabi olarak yeniden çalışmaya başlayanlardan çalıştıkları süre zarfında belirlenen prime esas kazançları üzerinden, kısa ve uzun vadeli sigorta kollarına ait prim alınır.

Çalışmaya başlaması nedeniyle emekli aylıkları kesilenlerden, işten ayrılarak veya işyerini kapatarak yeniden yaşlılık aylığı bağlanması için yazılı istekte bulunan sigortalıya, yazılı istek tarihini takip eden ay başından itibaren yeniden yaşlılık aylığı hesaplanarak bağlanır.

İŞ KAZASI

Yeni kanunda, iş kazası;

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle, sigortalı kendi nam ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya çalışma konusu nedeniyle işyeri dışında,
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen arızaya uğratan olay olarak tanımlanmıştır.

İş kazasının meydana geldiği tarihten itibaren üç iş günü içinde iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin doğrudan ya da taahhütlü posta ile kuruma bildirilmesi zorunlu bulunmaktadır.

Kuruma bildirilen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı hakkında bir karara varılabilmesi için gerektiğinde, kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla soruşturma yapılabilecektir.

MESLEK HASTALIĞI

Yeni kanunda meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal arıza hali olarak tanımlanmıştır.

Kanuna göre sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;

- a. Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi,
- b. Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbi sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi, sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur.

Meslek hastalığının, sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından, bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi gerekmektedir.

Hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağı, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin şekli ve içeriği, verilme usulü ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar, kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte düzenlenecektir. Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanacaktır.

İş kazası veya meslek hastalığına bağlı nedenlerden dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine, iş kazasının olduğu tarihten, meslek hastalığı veya hastalık halinde ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aydaki son üç ay içinde hesaplanacak prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim gün sayısına bölünmesi suretiyle bulunan günlük kazancın aylık tutarının

yüzde 70'i aylık olarak bağlanacaktır. Bağlanan bu tutar her yılın Ocak ve Temmuz ödeme tarihlerinden geçerli olmak üzere, bir önceki altı aylık döneme göre TÜİK tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranı kadar artırılarak güncellenecektir.

GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK ÖDENEĞİ

Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla;

- a) İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle geçici iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için,
- b) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar ile kamu idarelerinde kadrolu ve sözleşmeli olarak çalıştırılan sigortalıların hastalık sebebiyle geçici iş göremezliğe uğraması halinde, geçici iş göremezliğin başladığı tarihten önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi ödenmiş olması şartıyla geçici iş göremezliğin üçüncü gününden başlamak üzere her gün için,
- c) Sigortalı kadının analığı halinde doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi ödenmiş olması şartıyla, doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilave edilerek çalışmadığı her gün için,

Sigortalı kadının isteği ve doktorun onayı ile doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışılması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için, geçici iş göremezlik ödeneği verilebilecektir.

Geçici iş göremezlik ödeneklerinin ödeme zamanı ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenecektir. İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve sigortalı kadının analığı halinde verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, günlük kazancının üçte ikisidir.

Bugün kamu çalışanları bir yılda 7 günden fazla raporlu oldukları günler için maaşlarının tamamını hak etmekte yalnızca zam ve tazminatlarından % 25 kesinti yapılmaktadır. Ancak yeni sistemle birlikte raporlu oldukları günler için maaşlarının 1/3'ü kesilecektir.

SİGORTALININ HAK SAHIPLERİNE BAĞLANACAK ÖLÜM AYLIĞI

Sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanan aylığın hesaplanmasında;

- a. Sigortalının almakta olduğu veya bağlanmasına hak kazandığı malullük veya yaşlılık aylığı,
- b. Malullük veya yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra sigortalı olarak çalışmaya başlaması sebebiyle aylığı kesilen sigortalının ölüm tarihi esas alınarak tespit edilecek aylığı,
- c. Sigortalının prim ödeme gün sayısı 9 bin günden az ise 9 bin gün üzerinden, 9 bin gün ve daha fazla ise toplam prim ödeme gün sayısı üzerinden ortalama aylık kazancı ile aylık bağlama oranının çarpımı sonucunda bulunan tutar esas alınacaktır.

Ortalama aylık kazanç, sigortalının her yıla ait prime esas kazancının, kazancın ait olduğu yıldan itibaren aylık talep tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek bulunan kazançlar toplamının, itibari hizmet süresi ile fiili hizmet süresi zammı hariç toplam prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan ortalama günlük kazancın otuz katıdır.

Aylık bağlama oranı, sigortalının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi geçen toplam prim ödeme gün sayısının her 360 günü için 2015 yılı sonuna kadar yüzde 2.5, 2016 yılı başından itibaren ise yüzde 2 olarak uygulanacaktır. Bu hesaplamada 360 günden eksik süreler orantılı olarak dikkate alınır. Ancak aylık bağlama oranı hiçbir şekilde yüzde 90'ı geçemeyecektir.

ÖLÜM AYLIĞININ, SİGORTALININ HAK SAHİPLERİNE PAYLAŞTIRILMASI

Ölen sigortalı için hesaplanacak ölüm aylığının;

- a. Dul eşine yüzde 50'si; aylık bağlanmış çocuğu bulunmayan dul eşine ise bu kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi çalışmaları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde yüzde 75'i,
- b. Bu kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan veya kendi çalışmaları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklardan;
 1. 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların veya,
 2. Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az yüzde 60 oranında yitirip malul olduğu anlaşılanların veya,
 3. Yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarının, her birine yüzde 25'i,
- c. (b) bendinde belirtilen çocuklardan sigortalının ölümü ile anasız ve babasız kalan veya sonradan bu duruma düşenlerle, ana ve babaları arasında evlilik bağı bulunmayan veya sigortalının ölümü tarihinde evlilik bağı bulunmakla beraber ana veya babaları sonradan evlenenler ile kendisinden başka aylık alan hak sahibi bulunmayanların her birine yüzde 50'si,
- d. Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde, ana ve babaya çalışmaması ve gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde yüzde 25'i oranında; çalışmayan ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması, gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yüzde 25'i oranında aylık bağlanacaktır.

EMZİRME ÖDENEĞİ

Sigortalı kadına veya sigortalı olmayan karısının doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe, çocuğun yaşaması şartıyla doğumdan sonraki altı ay süresince her ay, doğum tarihinde geçerli olan asgarî ücretin üçte biri tutarında emzirme ödeneği verilecektir.

EVLENME ÖDENEĞİ

Evlenmeleri nedeniyle daha önce bağlanmış olan gelir veya aylıkları kesilmesi gereken eş veya çocukların, evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları aylık veya gelirlerinin bir yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenir. Evlenme ödeneği alan hak sahibinin aylığının kesildiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde boşanması halinde, bir yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmayacaktır.

CENAZE ÖDENEĞİ

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken veya kendisi için en az (360) gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödenmiş olup da ölen sigortalının hak sahibine asgari ücretin üç katı tutarında cenaze yardımı ödenecektir.

Cenaze yardımı sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine yapılacaktır. Cenaze yardımının sayılan kişilere ödenemediği ve sigortalının cenazesinin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırıldığı durumlarda, belgelere dayanan ve birinci fıkrada belirtilen miktarı ve yapılan harcamayı geçmeyen masraflar bunlara ödenebilecektir.

SAĞLIK HİZMETLERİNDEN YARARLANMA

Yeni sistemde, sisteme üye olanlar, sunulacak sağlık hizmetleri için belli oranlarda prim ödemek zorundadır.

18 yaşını doldurmamış olan kişiler, tıbben başkasının bakımına muhtaç olan kişiler, acil haller, iş kazası ile meslek hastalığı durumlarında, bildirilmesi zorunlu olan bulaşıcı hastalıklarda sağlık hizmetinden faydalanmak için herhangi bir şart aranmayacaktır.

Ancak; bunların dışında kalan kimselerin sağlık hizmetinden faydalanmak için son bir yıl içinde en az 30 gün sağlık sigortası primi yatırmış olması; köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlar, isteğe bağlı sigortalı olanlar, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olamayan kişiler ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler için genel sağlık sigortası prim borcu bulunmaması şartı aranacaktır.

Bunun yanında daha önceki kanuna yeni eklenen bir madde ile sigortalı sayılanların bakmakla yükümlü oldukları erkek çocukların 25, kız çocukların ise yaş şartı aranmaksızın evleninceye kadar sağlık sigortası kapsamında değerlendirilmesi söz konusuydu. Ancak yeni kanun çocukların sağlık sigortasından faydalanma sınırını 18 yaşından sonra okul durumuna göre belirleyerek, lise ve dengi öğrenim veya 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde mesleki eğitim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamış olma ve evli olmama şartı getirmiştir.

Yeni yasa ile 18 yaşından büyük olup, öğrenim görmeyen çocuklar sağlık sigortası kapsamından çıkarılmıştır.

Yukarıda sayılan şartlara sahip olan kişiler, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, evlenme cüzdanı, pasaport veya kurum tarafından verilen resimli sağlık kartı belgelerinden birini göstererek hastanelerde sağlık hizmetinden faydalanabilecektir.

Özel hastanelerin verdiği sağlık hizmetlerinden faydalanmak için, o hastane ile Sosyal Güvenlik Kurumu arasında hizmet anlaşması yapılmış olması gerekecektir. Bunun dışında, özel hastanelerde verilen sağlık hizmetlerine Sosyal Güvenlik Kurumu kendi belirlediği fiyatlar üzerinden katkıda bulunacaktır. Başka bir ifadeyle özel hastanelerde bir ameliyatın bedeli ne olursa olsun, kurum bu ameliyat için ne kadar katkı ödemeyi kararlaştırırsa, sigortalıya da o oranda para ödeyecektir.

KATILIM PAYI ÖDENMESİ

- a. Ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi,
- b. Ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçleri,
- c. Ayakta tedavide sağlanan ilaçlar

için sigortalıdan katılım payı alınacaktır.

Katılım payı, yukarıda (a) bendindeki sağlık hizmetleri için 2 Yeni Türk Lirası olarak uygulanacaktır. Katılım payı, (b) ve (c) bendindeki sağlık hizmetleri için gereksiz kullanımı azaltma, sağlık hizmetlerinin niteliği itibarıyla hayati öneme sahip olup olmaması, kişilerin prime esas kazançlarının, gelir ve aylıklarının tutarı ve benzeri ölçütler dikkate alınarak yüzde 10 ila yüzde 20 oranları arasında olmak üzere kurumca belirlenecektir. (a) bendindeki sağlık hizmetleri için belirlenen katılım payı tutarı, Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı kadar her yıl artırılacaktır. Yine (a) bendi gereği belirlenen katılım payını, birinci basamak sağlık hizmet sunucularında yapılan muayenelerde almamaya ya da daha düşük tutarlarda belirlemeye Kurum yetkili kılınmıştır.

Katılım payı tutarı ve oranları, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sevk zincirine uymadan, diğer basamaktaki sağlık hizmet sunucularına doğrudan müracaatları halinde yüzde 50 oranında artırılarak uygulanacaktır.

Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin (b) bendi gereği ödeyecekleri katılım payının tutarı, sağlık hizmetinin alındığı tarihteki asgari ücretin yüzde 75'ini geçemeyecektir.

Kanun gereğince sağlanan ve bir hastalığın tedavisinin başka tıbbi bir yöntemle mümkün olmaması nedeniyle yapılacak yardımcı üreme yöntemi tedavisi dışındaki, yardımcı üreme yöntemi tedavisinde katılım payı ilk denemede yüzde 30, ikinci denemede yüzde 25 oranında uygulanacaktır. Ancak katılım paylarının asgari ücretin % 75'ini geçemeyeceği hükmü bu tür tedaviler için dikkate alınmayacaktır. Başka bir ifadeyle; bir hasta için tüp bebek ve benzeri alternatif tedavi yönteminin maliyetinin 4000 YTL olduğunu varsaydığımızda; sigortalının ilk tüp bebek denemesinde 1200 YTL; eğer ilk denemede başarılı olunamazsa ikinci denemede 1000 YTL katılım payı olarak alınacaktır. Bu tutar, katılım payının üst sınırı olan brüt asgari ücretin % 75'inin üstünde olmasına rağmen yeni kanun gereği tahsil edilecektir.

Katılım paylarını, gelir veya aylık alan kişilerin gelir veya aylıklarından, çalışanların ücret veya maaşlarından mahsup edilmek suretiyle tahsile ve katılım paylarının ödenme usulünü belirlemeye Kurum yetkili kılınmıştır. Sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularına, tahsil ettikleri katılım payı düşüldükten sonra kalan tutar ödenecektir.

Kanuna eklenen geçici madde hükmü ile, aile hekimleri tarafından başlatılan sevk zincirine uygun olarak yapılan sağlık hizmetlerinde katılım payları üç yıl süreyle yüzde 50 oranında azaltılarak uygulanacaktır. Ayaktan tedavide sağlanan diğer sağlık hizmetleri için alınacak katkı payını, kanunun yürürlük tarihinden itibaren en fazla üç yıl süreyle ertelemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

KURUMCA SAĞLANMAYACAK SAĞLIK HİZMETLERİ

Kurumca sağlanmayacak sağlık hizmetleri şunlardır:

a) Vücut bütünlüğünü sağlamak amacıyla yapılan ve iş kazası ile meslek hastalığına, kazaya, hastalıklara veya konjenital nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan durumlarda yapılacak sağlık hizmetleri dışında estetik amaçlı yapılan her türlü sağlık hizmeti ile estetik amaçlı ortodontik diş tedavileri.

b) Sağlık Bakanlığınca izin veya ruhsat verilmeyen sağlık hizmetleri ile Sağlık Bakanlığınca tıbben sağlık hizmeti olduğu kabul edilmeyen sağlık hizmetleri.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Kurumca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenecektir.

Diş tedavilerinde 18-45 yaş arasındaki sigortalıların protez ücretleri karşılanmayacak, 18 yaşın altında, 45 yaşın üstündeki sigortalıların ise protez masraflarının yalnızca % 50'si kurumca; % 50'si de sigortalının kendisi tarafından sağlanacaktır.

GENEL SAĞLIK SİGORTALISININ KATILIM PAYI ÖDEMEYECEĞİ DURUMLAR

Sağlık hizmetlerinden katılım payı alınmayacak haller, sağlık hizmetleri ve kişiler şunlardır:

- a. İş kazası ile meslek hastalığı halleri ile askeri tatbikat ve manevralarda sağlanan sağlık hizmetleri.
- b. Doğal afet ve savaş hali nedeniyle sağlanan sağlık hizmetleri.
- c. Aile hekimi muayeneleri ve kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri.
- d. Sağlık kurulu raporu ile belgelendirilmek şartıyla; kurumca belirlenen kronik hastalıklar ve hayati önemi haiz sağlık hizmetleri (ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçleri) ile organ nakli.
- e. Kontrol muayeneleri.
- f. Şeref aylığı alan kişiler, Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler, Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler, harp malullüğü aylığı alanlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamında aylık alanlar, vazife malulleri.

SAĞLIK HİZMETİ SUNUCULARININ SINIFLANDIRILMASI

Sağlık hizmeti sunucuları, uygulamada, birinci, ikinci ve üçüncü basamak olarak sınıflandırılacak, bu basamaklar kapsamındaki sağlık hizmet sunucuları ve basamaklar arasında sevk zinciri; tanı, ön tanı, hekimlerin ve diş hekimlerinin uzmanlıkları dikkate alınmak suretiyle tüm yurttan veya il ve ilçe bazında Kurumun görüşü alınarak Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecektir. Aile hekimleri birinci basamak hizmet sunucuları içinde yer alacaklardır.

Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerinin neler olduğu, yapılacak tedavinin yöntemi ve süresi ile tedavi ücretleri kurum tarafından belirlenecektir.

SİGORTALININ SEVK ZİNCİRİNE UYMADAN SAĞLIK HİZMETİNDEN YARARLANMASI

Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri ancak sevk zinciri kurallarına uygun hareket etmeleri halinde mümkün olabilecektir.

İş kazası, meslek hastalığı ve acil haller dışında, sevk zincirine uyulmadan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler tarafından sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularına yapılan başvurularda hizmet bedelinin yüzde 70'i kurumca, yüzde 30'u genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler tarafından ödenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ KONUSUNDA TÜRKİYE KAMU-SEN'İN GÖRÜŞÜ

A-SOSYAL GÜVENLİK VE EMEKLİLİK

Anayasamız, devletin niteliğinin tanımlandığı maddelerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir devlet olduğunu hükme bağlamıştır. Anayasamız, maddeleri arasında yer bulan bu yapı ile devlete, dolayısıyla da devlet erkini kullananlara eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi hizmetleri sağlama görevi vermektedir.

Dolayısıyla sosyal güvenlik hakkı her Türk vatandaşının, kaynağını anayasadan aldığı bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Sosyal devlet” olma ilkesinin başında, ülkenin bir sosyal güvenlik sistemine sahip olması ve vatandaşlarını işsizlik, yaşlılık, hastalık, sakatlık gibi olumsuzluklara karşı koruma altına alması şartı gelmektedir. Bu, ülke vatandaşlarının geleceğe daha güvenle bakmasını sağlayacak, toplumsal adaleti ve barışı da tesis edecek önemli bir sistemdir. Türk sosyal güvenlik sisteminin hukuki çerçevesi de sosyal devlet ilkesinden yola çıkılarak, anayasa ve kanunlarla çizilmiştir. Anayasamız sosyal güvenliği herkes için bir hak olarak kabul etmiş, devlete bu konuda gerekli tedbirleri alma ve sistemi kurma görevi vermiştir. (Md. 60)

Ancak ülkemizde sosyal güvenlik sisteminin sosyal güvenlik sağlama fonksiyonu tatmin edici değildir. Sosyal sigorta sisteminde, sağlanan yardımların hem miktarı hem de kalitesi düşüktür. Primler yüksek, sağlanan aylık ve gelirler ise yetersizdir. Sosyal yardım ve sosyal hizmetler açısından çağdaş gelişmelerin gerisinde bir yapıya sahiptir. Yetersizlik hem teşkilat hem de sistemin kalitesi açısından mevcuttur.

Sistem sürekli olarak, yanlış yönetim sebebiyle kan kaybetmektedir. Geçmişteki hastalıklar tedavi edilmeden sistemin işlemesi sürdüğü için kanama devam etmektedir. Devletin sistemin mali açıkları için bütçeden aktarmak zorunda kaldığı fon miktarı sürekli olarak büyümektedir.

Bu durumun en öncelikli nedeni, sosyal sigorta ilkelerinin göz ardı edilerek, dışardan yapılan müdahalelerle sosyal güvenlik kurumlarının siyasi popülizme kurban edilmesidir. Siyasi iktidarlar, sosyal sigorta kurumlarını siyasi yatırım aracı, ucuz kredi müessesesi olarak görmüşlerdir. Sistemin fonları; konut kredileri, düşük faizli devlet tahvillerinin alınması gibi siyasi güdümlü uygulamalar ile tüketilmiştir.

- Belli aralıklarla çıkartılan yasalar ile geriye dönük hizmet borçlanmalarına imkan sağlanması,
- Sigorta hak ve yükümlülüklerinin değiştirilmesi,
- Kayıt dışı çalıştırma ile etkin mücadele edilmemesi,
- Kötü niyetli taşeron uygulamaları,
- Sosyal dayanaktan yoksun özelleştirme uygulamaları ile çalışanların emekliliğe zorlanması,
- İşsizlik oranının artması,
- Sahte hizmet kazanma yolu ile emekli olma girişimleri,
- Yatırımların kurumların ihtiyacı yerine siyasi tercihlere göre yapılması,
- Üretme yerine dışardan daha fazla maliyetle hizmet satın alma zorunda bırakılması,
- Dışardan satın alma arttıkça yolsuzlukların artması,

Sistemin aktüeryal dengesinin bozulmasına neden olmuştur.

Özellikle SSK'da 1980'li yıllardan itibaren sağlık sektörünün ihtiyacı olan zorunlu yatırımların yapılmayarak, sağlık hizmetinin giderek artan maliyetlerde ve miktarlarda dışardan satın alınması, kurum kaynaklarının istismarına yol açmış, yolsuzluk iddialarının yaygınlaşması sonucunu doğurmuştur. Neşter, Beyaz Gömlek operasyonları, özel hastaneler ile yapılan protokoller ve ilaç alımı hakkında ileri sürülen yolsuzluk iddiaları, hep hizmetlerin dışarıdan satın alınmasının sonuçlarıdır.

Sorunların genel değerlendirilmesi yapıldığında ortaya çıkış nedenlerinin kurumların özerk yönetimden yoksun olmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Görülüyor ki; sistemin tıkanmasının nedeni,

**Hükümetler,
Yetersiz yasal düzenlemeler,
Ülkenin sosyo-ekonomik yapısıdır.**

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, hükümet programında ve acil eylem programında sosyal güvenlik sisteminde bir reform yapmayı planlamıştır. Bakanlık, düşündüğü reformun ana çatısı hakkındaki düşüncelerini ilk olarak "Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Önerisi" adı altında 29 Temmuz 2004 tarihinde Türk kamuoyuna sunmuştur. Ardından hazırlanan kanun tasarıları mecliste kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanı'nın onayına sunulmuştur.

Aslına bakıldığında bu kanunların temelinde yatan olgunun, sosyal güvenlik sisteminin sağlam temellere dayandırılmasından çok IMF'nin talebi doğrultusunda sosyal güvenliğe genel bütçeden ayrılan payın ne pahasına olursa olsun azaltılması olduğu görülmektedir.

Sosyal Güvenlik Reformu'nun amacı bütçeden sosyal güvenliğe aktarılan payın azaltılması ve sağlık ve sosyal güvenlik sisteminin hizmet satın alınması yoluyla özel sektöre açılarak piyasalaştırılmasıdır.

Yeni sistemin özünde, bu günkü durumun faturası tamamen mevcut sisteme ve iştirakçilere kesilmektedir. Sistemdeki tıkanmanın en büyük sebebinin son 15 yılda hükümetlerin popülist kararları ve yanlış uygulamaları olduğu göz ardı edilmiştir. İştirakçilerin ödedikleri primlerin sigortalılara dönüşüne izin vermeyip, bütçe açıklarını kapatmakta kullananlar siyasi iktidarlardır.

Getirilecek olan sistemde, emekliliği hak edebilmek için prim ödeme gün sayısının 9 bine, emeklilik yaşının da kademeli olarak 65'e çıkarılması söz konusudur.

İş güvencesinin olmadığı, işsizliğin sürekli arttığı ve yatırımların azaldığı bir ortamda iş piyasasında 9 bin gün ödenmiş primi olan çalışan bulmak gelecekte imkansız gibi görünmektedir. Emeklilik yaşının ilerleyen yıllarda 65'e çıkmasıyla birlikte emekli olmak neredeyse imkansız hale getirilmektedir. İstihdam odaklı politikalar uygulanmadan, iş güvencesinin olmadığı bir ortamda sistemin etkili olması mümkün değildir.

Yeni kanunla birlikte; prime esas kazanç; ücret, ücret dışında kalan her türlü ödeme, prim, ikramiye gibi ödemelerin tamamını kapsayacak, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi toplamı % 20 olacak, bu oranın % 11'i işveren % 9'u ise çalışan tarafından ödenecek, bu prime devlet ayrıca % 5 katkı yapacaktır. Sağlık sigortasından faydalanmak için ise ayrıca; prime esas kazanç üzerinden % 12,5 oranında kesinti yapılacaktır. Bu oranın % 7,5'i işveren % 5'i çalışan payı olarak belirlenmiştir. Buna göre kamu çalışanlarının brüt ücretleri üzerinden çalışan payı olarak % 14 prim kesintisi yapılacaktır.

Yasa ile kamuda çalışanlar için prime esas kazanç tanımının değiştirilerek, tüm ek ödeme ve ikramiyelerin de prime esas kazançta dahil edilmesi, kamu çalışanlarından yapılacak sosyal güvenlik kesintisinin neredeyse iki katına çıkması anlamı taşımaktadır. Buna göre kamu çalışanlarının büyük bir çoğunluğunun sosyal güvenlik primlerinin artması sonucunda, kanun yürürlüğe girdiği anda ücretlerinde 30-300 YTL arasında azalma meydana gelecektir.

Kanunun hayata geçmesiyle birlikte memurların büyük çoğunluğunun emekli sandığı prim miktarı artacak, maaşları azalacaktır.

Yeni kanun ile getirilen hükümler, emeklilik aylığı bağlama oranlarını azaltmaktadır. Şu anda görev yapmakta olan 1 yıllık kamu görevlisi 9 bin gün prim ödedikten sonra emekli olduğunda, maaşının % 75'i oranında bir emekli maaşına hak kazanmaktadır. Oysa yeni sistemde aynı memur emekli olduğunda, esas maaşının yalnızca % 62,5'i kadar emekli maaşı alabilecektir. Şu anda çalışan, bir yıl kıdemli bir memurun emekli maaşında % 12,5'e varan bir azalma meydana gelecektir.

Aylık bağlama oranlarındaki azalmalar dikkate alındığında, emekli maaşlarındaki düşüş % 9 ile % 15 arasında olacaktır.

Yeni sistemde haklar kısıtlanmakta, yükümlülükler ise artırılmaktadır. Oysa reform, hakların geriletildiği değil daha da ileri götürüldüğü bir kavram değil midir?

Yeni sistem ile getirilen ve ayakta tedavilerde alınması öngörülen 2 YTL ile ortez ve protezlerden alınması düşünülen katılım paylarının kaldırılması sosyal devlet olma ilkesinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılım paylarının tutarının asgari ücretin % 75'ine kadar olabileceği belirtilmektedir. Bu oran vatandaşlarımızın ekonomik durumları göz önüne alındığında son derece yüksektir.

Kanun yürürlüğe girdiğinde hastaların tedavilerinde her sağlık kuruluşuna başvurduğunda bugün itibarı ile 400 YTL'ye kadar katkı payı alınabilecektir.

Mevcut 5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanununun Ek 19 maddesinde yer alan ve kamu görevlisi emeklilerinin maaşlarının alt sınırını belirleyen madde yeni kanunda yer almamaktadır. Şu anda memurlar için emekli aylığı tabanı "14'üncü derecenin 2'nci kademesi üzerinden 30 fiili hizmet yılı için hesaplanacak emekli aylığı" tutarı kadardır. Yeni kanunla birlikte memurların emekli aylığı tabanı kaldırılacaktır. Bu da düşük ücret alan memurların emekli olduklarında alacakları emekli maaşlarının son derece düşük kalmasına neden olacaktır.

7. derecenin 5. kademesinde hizmetli olarak görev yapan bir memur bugün 25 yıllık hizmetin ardından emekli olduğunda kendisine alt sınır aylığı olan 591 YTL emekli maaşı bağlanmaktadır. Yasanın hayata geçmesinden sonra yeni kanuna tabi olarak 25 yıl çalışacak bir hizmetlinin maaşı bugünkü rakamlarla en fazla 446 YTL olacak, 2016 yılından sonra ise 409 YTL'ye kadar düşecektir.

Bugün kamu çalışanları bir yılda 7 günden fazla raporlu oldukları günler için maaşlarının tamamını hak etmekte yalnızca zam ve tazminatlarından % 25 kesinti yapılmaktadır. Ancak yeni sistemde raporlu oldukları günler için maaşlarının 1/3'ü kesilecek ve hastalığı nedeniyle sağlık harcamaları artan kamu çalışanlarına bir darbe de maaşının azalmasıyla vurulacaktır.

Şu anda raporlu olduğu sürelerde de maaşının tamamını alan memurların, kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, raporlu oldukları günler için maaşının 1/3'ü kesilecektir.

B-GENEL SAĞLIK SİGORTASI

Genel Sağlık Sigortası sağlık hizmetlerini finansman modellerinden biridir. Toplumun tümünü kapsamına almayı hedefleyen sosyal sağlık sigortacılığı anlayışına Genel Sağlık Sigortası denilmektedir. Bir çok ülkede çeşitli şekillerde sağlık sigortası, sosyal sağlık sigortası veya genel sağlık sigortası uygulamaları ile karşılaşmak mümkündür.

Sağlık hizmetlerinin finansmanında çeşitli şekillerde uygulanan sağlık sigortaları yanında, sağlık hizmetinin tamamen genel bütçeden karşılandığı, tümünü hizmet alanının cebinden ödediği veya bunların değişik şekillerde birlikte uygulandığı sistemler mevcuttur.

Yeni sistem, sosyal sigorta hizmetlerinin ve sağlık hizmetlerinin finansmanında kişilerden kesilen prime dayalı olacaktır.

Bilindiği gibi ülkemizde sağlık hizmetlerinin finansmanında çeşitli kaynaklar kullanılmaktadır. Genel bütçeden karşılanan sağlık harcamaları Türkiye'deki sağlık harcamalarının % 40'ını oluşturmaktadır. Sağlık harcamalarının % 32'si kişilerden toplanan sigorta primlerinden karşılanmaktadır. **Sağlık harcamalarının % 28'i ise cepten karşılanmaktadır.**

Ülkemizde şu anda üç büyük sosyal sigorta kurumu (SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı) faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar milletimizin değişik kesimlerini kapsamına almıştır. Teorik olarak T.C. vatandaşı olan tüm insanlarımızın bu kuruluşlardan birinin kapsamına girmiş olması gerekirken hala bu kuruluşlara üye olmayan ve güvence kapsamında olmayan vatandaşlarımız vardır. Güvence kapsamında olanların ise ödedikleri prim miktarında ve yararlandıkları hizmetlerde farklılıklar vardır.

Sosyal güvenlik kuruluşlarının açıklarının artması ve hazineden aktarılan kaynakların artması üzerine IMF, Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun çıkarılmasını kredi görüşmelerinin sürdürülmesi için ön şart olarak sunmuştur.

Sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları ve bu açıkların nedenleri ne olursa olsun kapatılması öngörülen bu yasa ile hazineden sosyal güvenlik kuruluşlarına kaynak aktarımını önlemek amaçlanmıştır. Sistemin tamamen kişilerden veya işverenlerden kesilen primlerle finanse edilen bir duruma gelmesi istenmektedir.

Yeni sistem, bütçeden sağlığa ayrılan kaynakların azaltılması, yani bütçeden sağlık hizmetlerine ayrılan payın azaltılması amacını taşımaktadır.

Bu durum, devletin sağlık hizmetlerinin sunumundan da çekileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Çünkü kanunda sigortanın kendisinin sağlık hizmeti üretmeyeceği belirtilmektedir. SSK'ya bağlı sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığına devredildiğini biliyoruz. Sağlık Bakanlığı daha sonra bu kuruluşların mahalli idarelere devredileceğini belirtmektedir.

Hastanelerin yerel yönetimlere devredilmesinin ardından, etkin ve yeterli sağlık hizmeti sunulması ülkemiz şartlarında imkansız hale gelecektir.

Tüm bu gelişmeler, sağlık hizmeti sunumunun tümü ile özel sektöre bırakılmak istendiğini göstermektedir.

Yeni sistemde sağlık hizmetlerinin özel sektörden satın alınması öngörülmektedir. Bu durum, iletişimsizlik, denetimsizlik, kurumların ve sağlık personelinin bölgelere dağılımında adaletsizliklerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Tedavi hizmetlerinin bile bir kısmını kapsamına almayan, bir kısmının da kullanım sayısına kısıtlamalar getiren ve % 20'ye kadar katılım payı öngören bu kanun, sağlık hizmetlerinden dar ve sabit gelirlilerin yararlanmasını engellemektedir.

Sağlık hizmeti almak için her başvuruda o yılki asgari ücretin % 75'i kadar (şu an için 400 YTL) cepten ödeme yapılması hizmetten yararlanmayı kısıtlayan, yoksul kişilerin sağlık kuruluşuna başvurularını engelleyen bir durum olacaktır.

Bu kanun özel sağlık sigortalarını teşvik etmektedir.

Çünkü bazı hizmetlerin güvence kapsamına alınmayacağı, bazı hizmetlerin ise kullanım sayısı veya kullanım süresine kısıtlamalar getirileceği belirtilmektedir. Bu durumda kişiler sağlık hizmetinden yararlanmak için başka güvenceler aramak zorunda kalacaklardır. Bu boşluğu ise parası olanlar için özel sağlık sigortaları dolduracaktır. Sağlık Bakanlığının sağlıkta dönüşüm programında da özel sağlık sigortasını teşvik edeceklerini belirtmesi, olacaklar için başka bir kanıttır.

Sosyal güvenlik kurumlarının ve devletin sağlık hizmeti üretmemeleri sonucunda fiyatlar tamamen özel sektör tarafından belirlenecektir.

Sağlık hizmeti üretmek yerine daha büyük maliyetlerle piyasadan satın alınacaktır.

Yeni sistem, sağlık hizmetlerinin özellikle de temel sağlık hizmetleri kapsamındaki koruyucu hizmetlerin sunumunu olumsuz etkileyecek ve dolayısı ile halkın sağlık düzeyini bozabilecek bir yapı sunmaktadır. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi bu sistem sadece bir kısım tedavi hizmetlerini finanse edecektir. Diğer hizmetlerin kim tarafından verileceği ve nasıl finanse edileceği ise belirsizdir.

Temel teminat paketinde bulunacak yardımların yönetmelikle belirlenecek olması, gelecekte sağlık hakkının korunması konusunda şüpheler uyandırmaktadır. Çünkü ileride genel sağlık sigortası kapsamının, kurumun alacağı bir kararla istenildiği gibi daraltılabilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU HAKKINDA CUMHURBAŞKANIMIZIN GÖRÜŞÜ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca 19.04.2006 gününde kabul edilen 5489 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu" incelenmiştir.

Yasa ile, Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, hizmet akdine dayalı ücretle çalışanlar, tarımsal işlerde ücretle çalışanlar, kendi hesabına çalışanlar ve tarımsal alanda kendi hesabına çalışanları kapsayan beş ayrı emeklilik rejiminin, aktüeryal olarak hak ve yükümlülüklerin eşit olacağı tek emeklilik rejiminde buluşturulması amaçlanmaktadır.

Yasa, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortasından yararlanacak kişileri, işverenleri, sağlık hizmeti sunucularını, bu Yasa'nın uygulanması yönünden gerçek kişiler ile her türlü kamu ve özel hukuk tüzelkişilerini ve tüzelkişiliği olmayan diğer kurum ve kuruluşları kapsamaktadır.

Yasa'da, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası yönünden kişileri güvenceye alacak düzenlemeler yapılmaktadır. Bu bağlamda, Yasa'da, sigortalardan yararlanacak kişiler ve sağlanacak haklar, bu haklardan yararlanma koşulları, finansman ve karşılanma yöntemleri belirlenmekte, sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişine ilişkin ilke ve yöntemlere yer verilmektedir.

Yasa'nın incelenmesine geçilmeden önce, Anayasa'da, Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında sayılan sosyal devlet ilkesi ve herkes için öngörülen sosyal güvenlik hakkı üzerinde durulması gerekmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin, toplumun huzuru, ulusal dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiş; "sosyal devlet" niteliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri arasında sayılmıştır. Madde gerekçesinde belirtildiği gibi, sosyal devlet, çalışan, ancak, çalışması karşılığı elde ettiği ürün ile mutlu olabilmek için tasarladığı maddi ve manevi değerlere ulaşamayan kişilere yardımcı olmayı ilke edinen devlettir.

Sosyal devlet, bireyin huzur ve gönencini gerçekleştiren ve güvenceye alan, kişi ve toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma yaşamının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, ekonomik ve mali önlemleri alarak çalışanları koruyan, işsizliği önleyici ve ulusal gelirin adalete uygun biçimde dağılmasını sağlayıcı önlemleri alan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu sürdürmeye kendini yükümlü sayan, hukuka bağlı devlettir.

Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin tüm kararlarına egemen olan görüşe göre de, sosyal devletin görevi, kişinin doğuştan sahip olduğu onurlu bir yaşam sürdürmesini, maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirmesi için gerekli koşulları, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği, yani sosyal adaleti, sosyal gönenci, sosyal güvenliği ve toplumsal dengeyi sağlamaktır.

Sosyal devlette sosyal güvenlik sistemi, yalnızca aktüeryal hesaba dayanan bir düzenek olarak oluşturulamaz. Sosyal güvenliği salt aktüeryal denge olgusu düşüncesiyle oluşturmak,

"sosyal devlet" ilkesini savsaklamak anlamına gelir ki, bunu, Anayasa'nın 2. maddesiyle bağdaştırmak olanaksızdır.

Devletin "sosyal" niteliği, aktüeryal denge ile sosyal devlet ilkesi arasında uyum sağlanmasını; sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan açıkların, başka bir deyişle sosyal güvenlik yükünün gerektiğinde devletçe karşılanmasını zorunlu kılar.

Ayrıca, hukuk devletinin amaç edindiği kişinin korunması da, toplumda sosyal güvenliğin, sosyal gönencin ve sosyal adaletin sağlanmasıyla gerçekleştirilebilmektedir.

Cumhuriyet'in nitelikleri arasında yer verilen sosyal hukuk devleti ilkesi uyarınca, toplumda yoksul ve gereksinim duyan insanlara Devlet'çe yardım yapılarak, onlara insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyinin sağlanması, böylece, sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmesine elverişli ortam yaratılması gerekmektedir.

Sosyal devletin görevleri arasında yer alan insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyinin sağlanması, herkese çalışma olanağı yaratılması, çalışanlara adaletli ve dengeli ücret verilmesi ve çalışmayacak durumda olanların sosyal güvenlik önlemleri ile korunması anlamını taşımaktadır. Sosyal güvenliğin de içinde bulunduğu sosyal hakların devletçe tanınmış olması yeterli değildir. Bu hakların gerçekleşmesi için devletin olumlu edimde bulunması, sosyal güvenlik alanında oluşturulacak kural ve kurumların da, Anayasa'nın sözüne ve özüne, bu bağlamda sosyal hukuk devleti ilkesine uygun olması zorunludur.

Uluslararası hukuk belgelerinde ve çağdaş anayasalarda olduğu gibi, Anayasamızda da sosyal güvenlik hakkına, "Temel Haklar ve Ödevler" bölümünde "sosyal ve ekonomik haklar " arasında yer verilmiştir.

Anayasa'nın 60. maddesinde, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu; Devlet'in, bu güvenliği sağlayacak gerekli önlemleri alıp örgütü kuracağı belirtilmiştir.

Maddede, sosyal güvenlik, bireyler yönünden "hak", Devlet yönünden "ödev" olarak öngörülmüştür. Anayasa koyucu, Devlet'i yalnızca sosyal güvenliği sağlayacak önlemleri almak ve gerekli örgütü kurmakla görevlendirmemiş, aynı zamanda bunu Devlet'in yükümlülüğü olarak görmüştür.

Öte yandan, Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin ve toplumun gönenc, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamak Devlet'in temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Sosyal güvenlik hakkının, yurttaşlarının sosyal durumu ve gönenciyle ilgilenen, onlara insanlık onuruna yaraşır asgari yaşama düzeyi sağlayan "sosyal devlet"in gereği ve zorunlu sonucu olduğu tartışmasızdır.

Sosyal güvenlik, geliri ne olursa olsun bireylere belirli sosyal riskler karşısında ekonomik güvence sağlanmasını, onun kimi zararlara uğrama olasılığına karşı korunmasını, sosyal zararların tehlikeleri karşısında bireyin ekonomik yönden güçlü kılınmasını gerektirmektedir.

Çağdaş toplumlarda bu niteliği ile sosyal güvenliğin sağlanması, bireylerin geleceklerini güvence altına almaya, mutluluğunu, huzurunu ve gönencini sağlamaya yönelik etkinliklerin en önemlilerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Sosyal güvenliğin işlevlerinin yerine getirilmesini amaçlayan kurallar ve kurumların tümü sosyal güvenlik sistemini oluşturmaktadır. Toplumsal dayanışmanın kurumsal duruma getirilmesini anlatan sosyal güvenlik sistemi, Devlet'in, Anayasa'nın 60. maddesi gereğince kurmakla görevli ve yükümlü olduğu sosyal güvenlik örgütü ile yine Devlet'in sosyal güvenliği sağlamak için alacağı önlemlerin tümünü kapsamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 65. maddesinde, Devlet'in, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek, mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği gibi, Devlet, yurttaşlar için hak, kendisi için ödev olan sosyal güvenliği sağlama görevini yerine getirirken, sosyal sigortacılığın teknik gereklerine uygun kimi sınırlamalar yapabilirse de, sosyal güvenlik hakkını kullanılmayacak duruma getiren önlemler alamaz.

Nitekim, Anayasa'nın 65. maddesinde, Devlet'e sosyal hakları mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde gerçekleştirme olanağı tanınırken, "bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözetme" koşulu da konulmuştur.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin 23.02.2001 günlü, E.1999/42, K.2001/41 sayılı kararında belirtildiği gibi, sosyal güvenlik sisteminde yapılan değişikliklerin, hukuk devletinde olması gereken hukuk güvenliğini zedelemeyecek biçimde "adil, makul ve ölçülü" olması zorunludur.

Bu yaklaşım, emekli olabilmek için öngörülen prim ödeme gün sayısı, prime esas aylık tutarı ve prim oranı, emekliliğe hak kazanabilme ile emekli aylığına hak kazanmada yaş sınırları, yaşlılık aylığı bağlama oranı, yaşlılık aylığı hesaplama yöntemi, aylıklarda sağlanacak yıllık artış tutarı ve sağlık gibi konularda getirilen kuralların adil, makul ve ölçülü olmasını gerektirmektedir. Yasa'nın genel olarak maddeleri incelendiğinde sosyal güvenlik sistemindeki kimi konular yönünden "adil, makul ve ölçülü" olma ölçütünün gözetilmediği görülmektedir.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER, yukarıdaki genel gerekçelerden sonra 5489 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu"nun, 3, 28, 29, 31, 40, 46, 55, 63, 80, 82, geçici 1, geçici 2, geçici 4, geçici 6 ve geçici 9. maddelerinin bir kez daha görüşülmesi için, Anayasa'nın değişik 89. ve 104. maddeleri uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na geri göndermiştir.